

АНОТАЦІЯ

Харченко О.А. «Публічна політика в сфері сталого економічного розвитку». Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю **281 Публічне управління та адміністрування**. – Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

Політичний простір сучасної України швидко трансформується, що обумовлює необхідність вивчення теоретичних та прикладних засад здійснення та дослідження публічної політики. Аналіз публічної політики є одним з найбільш затребуваних видів політичних досліджень і характеризується інтенсивним характером розвитку протягом останніх років. Особливого значення вивчення публічної політики набуває в сфері сталого економічного розвитку. Це надає можливість спрогнозувати наслідки трансформаційних процесів політичних інститутів та розвиток економічних систем держави. Вироблення публічної політики в сфері сталого економічного розвитку характеризується складним переплетінням політичних та управлінських процесів, в результаті яких відбувається прийняття політичних та управлінських рішень. Окрім того, розвиток практичних аспектів публічного управління в контексті сталого економічного розвитку України, її регіонів, бізнес-структур, освіти, громад свідчить про значну увагу фахівці у дослідженні взаємодії та взаємовідносинам між державою та органами місцевого самоврядування в контексті впливу на соціально-економічний розвиток країни, регіону та суб'єктів господарювання. При цьому особливості системи державного управління та місцевого самоврядування, як інструментів забезпечення сталого розвитку України в умовах глобальних викликів, залишаються недостатньо дослідженими.

Пошук найбільш суспільно ефективної соціально-орієнтованої моделі публічного управління, яка має на меті забезпечення збалансованого розвитку

країни і суспільства, обумовлює чітке розуміння комплексу організаційних засад, сучасних форм і засобів впливу, спрямованих на розвиток людського капіталу та забезпечення соціальних стандартів життя, добробуту і злагоди в суспільстві.

Дослідження актуалізує пошук інноваційних підходів до теоретичних, організаційних та методологічних положень формування та реалізації публічної політики в сфері сталого економічного розвитку як складової забезпечення державної безпеки.

Питання сталого розвитку як сфера реалізації публічної політики є вкрай важливим з позиції виконання ратифікованих міжнародних угод та концепцій. Сталий розвиток покликаний вирішити ряд назрілих проблеми, які стосуються розвитку суспільства в економічній, екологічній та соціальній сферах.

Досліджуючи публічну політику в сфері сталого розвитку варто наголосити, що вона містить комплексний характер та не може бути як відокремлений вид публічної політики. Це обумовлено тим, що сталий розвиток враховує більшість сфер суспільного життя, а також має забезпечити гармонізацію між соціальною, економічною та екологічною складовими. При цьому слід наголосити, що дана політика має бути комплексною як з позиції сфер їх поширення так і з позиції рівнів державного управління, зокрема державний, регіональний та мікроекономічний або на рівні окремого суб'єкта господарювання.

У роботі під час проведеного бібліометричного аналізу виявлено значний інтерес науковців до питань сталого економічного розвитку. Дослідження проводилося на основі наукометричної бази Scopus, оскільки встановлено, що найбільша пошукова активність за терміном «сталий розвиток» спостерігається англійською мовою. Варто зазначити, що вагомий внесок у дослідження даного питання внесли вітчизняні науковці, які за останні 10 років опублікували 25 статей присвячених питанню сталого економічного розвитку.

На основі аналізу дефініцій поняття сталого розвитку в працях вітчизняних та зарубіжних вчених виділено наступні підходи: сталий розвиток як певний стан; сталий розвиток як процес регулювання, забезпечення, розробки,

досягнення стану, формування, створення умов; сталий розвиток як процес зміни системи; сталий розвиток як прогрес соціально-економічного розвитку; сталий розвиток як керований процес; сталий розвиток як певний розвиток (модель розвитку, процес розвитку) системи; сталий розвиток як властивість.

Обґрунтовано зміст поняття публічна політика в сфері сталого розвитку – це процес формування та реалізації публічно-управлінських рішень щодо забезпечення сталого розвитку відповідних рівнів економічної системи (держави, регіону та підприємства), який характеризується гармонізацією соціальних, економічних та екологічних цілей для забезпечення соціально консенсусу, узгодженості інтересів учасників суспільних відносин, відповідного рівня безпеки суспільства для добробуту сучасних та майбутніх поколінь.

У роботі обґрунтовано вихідні положення публічної політики в сфері сталого економічного розвитку, зокрема встановлено, що метою такої політики є формування державно-управлінських рішень щодо запровадження та реалізації положень сталого розвитку на усіх рівнях економічної системи (держави, регіону, підприємства), що полягають в гармонізації соціальних, екологічних та економічних положеннях суспільного розвитку через інструменти регулювання, мотивації, інформаційного впливу, організації за для досягнення добробуту теперішніх та майбутніх поколінь.

Ідентифіковано риси наступних сфер реалізації публічної політики в сфері сталого економічного розвитку: 1) економічна (направлена на забезпечення економічного зростання та гарантування економічної безпеки усіх учасників суспільних відносин (на рівні держави, регіону, підприємства)); 2) екологічна (направлена на забезпечення екологічної безпеки, що реалізується через раціональне використання природних ресурсів, зменшення впливу на навколишнє середовище); 3) соціальна (направлена на забезпечення соціального консенсусу узгодження інтересів учасників суспільних відносин, соціальну безпеку населення та гарантування соціальних стандартів); 4) гармонізаційна (направлена на забезпечення економічного зростання із найменшим впливом на

навколишнє середовище та найвищим рівнем гарантування соціальних стандартів, що забезпечить відповідний рівень державної безпеки, та дозволить гарантувати задоволення інтересів сучасних та майбутніх поколінь).

У роботі досліджено статистичні матеріали щодо сталого розвитку, що дозволило встановити характеристики його складових в Україні та Світі, а саме: соціальну складову, економічну складову, екологічну складову.

Розроблено механізм оприлюднення інформації про сталий розвиток суб'єктів господарювання, який представлений в формі інформаційної моделі, яка передбачає наступні положення: по-перше, розгляд підприємства як соціально-еколого-економічної системи у взаємозв'язках із природним, економічним та соціальним середовищами; по-друге, обґрунтовано обрання моделі звітування про сталий розвиток; по-третє, визначено процес звітування про сталий розвиток суб'єктів господарювання; по-четверте, визначено складові процесу верифікації звітності сталого розвитку. В контексті зазначеного обґрунтовано роль держави як контролера, користувача та регулятора. Запровадження зазначеного механізму оприлюднення інформації про сталий розвиток суб'єктів господарювання є складовими комплексного інформаційного механізму, що дозволить підвищити ефективність реалізації публічної політики в досліджуваній сфері.

Проведено функціональний аналіз в розрізі Стратегію сталого розвитку України до 2020 р. та інших чинних вітчизняних нормативно-правих актів, що дозволило визначити сукупність інституцій державного управління сталим розвитком України в контексті всіх чотирьох векторів Стратегії, зокрема: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. Аналіз сформованої сукупності інституцій державного управління сталим розвитком України уможливив пропозицію їх внутрішньої структури з виокремленням таких чотирьох їх груп: регуляторні інституції прямої дії (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України), нерегуляторні інституції прямої дії (Національна рада реформ), регуляторні інституції непрямої дії (галузеві Міністерства

України), нерегуляторні інституції непрямої дії (Рада Національної безпеки та оборони України, Державні служби, комітети, комісії, фонди, агентства).

Проведено розбудову інституціональних основ державного управління за кожною з визначених інституції, на основі чого сформовано інституціонального механізму державного управління сталим розвитком в Україні, що включає: мету, об'єкт, принципи, сукупність інституцій (регуляторні та нерегуляторні інституції прямої та непрямої дії), їх функцій, повноваження, комунікації, форми діяльності, результативні та функціональні норми. Реалізація вказаного механізму забезпечить підвищення ефективності управлінських дій держави на шляху досягнення цілей сталого розвитку суспільства.

В роботі умотивовано залучення органів державного управління до процесу верифікації звітності про сталий розвиток з метою підвищення ефективності та результативності реалізації положень Стратегії сталого розвитку України. Вивчення регуляторних функціональних нормативно-правових актів свідчить, що питаннями функціонування суб'єктів господарювання в соціально-економічній сфері та розвитку останньої переймається Міністерство економіки України. Доведено необхідність розширення його повноважень в частині здійснення верифікації та аналізу звітності сталого розвитку економічних суб'єктів, узагальнює їх результати та передає раз на рік Кабінету Міністрів України у вигляді аналітичної доповіді.

Розбудовано механізм верифікації звітності сталого розвитку як елемент системи державного управління останнім включає суб'єктів верифікації, керівний вплив Міністерства економіки України (проявляється у обробці інформації звітності, прийнятті рішення щодо підтвердження останньої та поданні інформації у відповідній формі до Кабінету Міністрів України), інформаційна комунікацію в розрізі етапів опрацювання вхідної та похідної інформації. Запровадження вказаного механізму дозволить значно підвищити вірогідність звітності сталого розвитку, а отже сприятиме отриманню більш продуктивних результатів в процесі виконання Стратегії сталого розвитку України.

ANNOTATION

Kharchenko O.A. "Public policy in the field of sustainable economic development". Qualified scientific work with manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 Public management and administration. - State University "Zhytomyr Polytechnic" of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

The political space of modern Ukraine is rapidly transforming, which necessitates the study of theoretical and applied principles of public policy implementation and research. Analysis of public policy is one of the most popular types of political research and is characterized by an intensive nature of development in recent years. The study of public policy acquires special importance in the field of sustainable economic development. This provides an opportunity to predict the consequences of the transformation processes of political institutions and the development of the state's economic systems. The development of public policy in the field of sustainable economic development is characterized by a complex interweaving of political and managerial processes, as a result of which political and managerial decisions are made. In addition, the development of practical aspects of public administration in the context of the sustainable economic development of Ukraine, its regions, business structures, education, and communities shows the significant attention of specialists in the study of interaction and mutual relations between the state and local self-government bodies in the context of the impact on the socio-economic development of the country, region and business entities. At the same time, the peculiarities of the system of state administration and local self-government, as tools for ensuring the sustainable development of Ukraine in the face of global challenges, remain insufficiently researched.

The search for the most socially effective, socially oriented model of public administration, which aims to ensure the balanced development of the country and society, requires a clear understanding of the complex of organizational principles,

modern forms and means of influence aimed at the development of human capital and ensuring social standards of life, well-being and harmony in society.

The research actualizes the search for innovative approaches to the theoretical, organizational and methodological provisions of the formation and implementation of public policy in the field of sustainable economic development as a component of ensuring state security.

The issue of sustainable development as a sphere of public policy implementation is extremely important from the point of view of the implementation of ratified international agreements and concepts. Sustainable development is designed to solve a number of pressing problems related to the development of society in the economic, environmental and social spheres.

When studying public policy in the field of sustainable development, it is worth emphasizing that it has a complex nature and cannot be a separate type of public policy. This is due to the fact that sustainable development takes into account most spheres of social life, and must also ensure harmonization between social, economic and environmental components. At the same time, it should be emphasized that this policy should be comprehensive both from the point of view of the spheres of its distribution and from the point of view of the levels of state administration, in particular state, regional and microeconomic or at the level of a separate economic entity.

In the course of the bibliometric analysis, a significant interest of scientists in issues of sustainable economic development was revealed. The research was conducted on the basis of the Scopus scientometric database, as it was established that the highest search activity for the term "sustainable development" is observed in the English language. It is worth noting that a significant contribution to the study of this issue was made by domestic scientists who, over the past 10 years, have published 25 articles devoted to the issue of sustainable economic development.

Based on the analysis of the definitions of the concept of sustainable development in the works of domestic and foreign scientists, the following approaches are highlighted: sustainable development as a certain state; sustainable development as

a process of regulation, provision, development, achievement of state, formation, creation of conditions; sustainable development as a system change process; sustainable development as the progress of socio-economic development; sustainable development as a managed process; sustainable development as a certain development (development model, development process) of the system; sustainable development as a property.

The content of the concept of public policy in the field of sustainable development is substantiated - it is the process of forming and implementing public management decisions to ensure the sustainable development of the relevant levels of the economic system (state, region and enterprise), which is characterized by the harmonization of social, economic and environmental goals to ensure social consensus, coherence the interests of participants in social relations, the appropriate level of social security for the well-being of current and future generations.

The work substantiates the initial provisions of public policy in the field of sustainable economic development, in particular, it is established that the purpose of such policy is the formation of state-management decisions regarding the introduction and implementation of the provisions of sustainable development at all levels of the economic system (state, region, enterprise), which consist in the harmonization social, ecological and economic conditions of social development through the tools of regulation, motivation, information influence, organization for the achievement of the well-being of current and future generations.

Features of the following areas of public policy implementation in the field of sustainable economic development have been identified: 1) economic (aimed at ensuring economic growth and guaranteeing the economic security of all participants in social relations (at the level of the state, region, enterprise)); 2) ecological (aimed at ensuring environmental safety, which is implemented through the rational use of natural resources, reducing the impact on the environment); 3) social (aimed at ensuring social consensus, coordination of interests of participants in social relations, social security of the population and guaranteeing social standards); 4) harmonizing (aimed at ensuring economic growth with the least impact on the environment and the highest level of guaranteeing social

standards, which will ensure the appropriate level of state security and will allow to guarantee the satisfaction of the interests of current and future generations).

Statistical materials related to sustainable development were studied in the work, which allowed to establish the characteristics of its components in Ukraine and the world, namely: social component, economic component, ecological component.

A mechanism for disclosing information on the sustainable development of business entities has been developed, which is presented in the form of an information model, which provides for the following provisions: first, consideration of the enterprise as a social-ecological-economic system in relationships with natural, economic and social environments; secondly, the choice of the sustainable development reporting model is justified; thirdly, the process of reporting on the sustainable development of business entities is defined; fourthly, the components of the process of verification of sustainable development reporting are defined. In the context of the above, the role of the state as a controller, user and regulator is substantiated. The introduction of the specified mechanism for publicizing information on the sustainable development of business entities is a component of a comprehensive information mechanism that will allow to increase the effectiveness of public policy implementation in the researched area.

A functional analysis was carried out in terms of the Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2020 and other current domestic legal acts, which made it possible to determine the totality of state management institutions for the sustainable development of Ukraine in the context of all four vectors of the Strategy, in particular: development, security, responsibility and pride. The analysis of the set of state management institutions formed by the sustainable development of Ukraine makes it possible to propose their internal structure, with the following four groups being distinguished: regulatory institutions of direct action (President of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine), non-regulatory institutions of direct action (National Council of Reforms), regulatory institutions indirect action (branches of the Ministry of Ukraine), non-

regulatory institutions of indirect action (National Security and Defense Council of Ukraine, State services, committees, commissions, funds, agencies).

The development of the institutional foundations of state management for each of the identified institutions was carried out, on the basis of which the institutional mechanism of state management of sustainable development in Ukraine was formed, which includes: the goal, object, principles, a set of institutions (regulatory and non-regulatory institutions of direct and indirect action), their functions, powers, connections and communications, forms of activity, effective and functional norms. The implementation of the specified mechanism will ensure an increase in the efficiency of the state's management actions on the way to achieving the goals of sustainable development of society.

The work motivates the involvement of state administration bodies in the process of verification of reporting on sustainable development in order to increase the efficiency and effectiveness of the implementation of the provisions of the Sustainable Development Strategy of Ukraine. The study of regulatory functional legal acts shows that the Ministry of Economy of Ukraine is responsible for the functioning of business entities in the socio-economic sphere and the development of the latter. The need to expand his powers in terms of verification and analysis of reports on the sustainable development of economic entities has been proven, he summarizes their results and submits them once a year to the Cabinet of Ministers of Ukraine in the form of an analytical report.

A mechanism for verification of sustainable development reporting has been developed as an element of the state management system of the latter, which includes verification subjects, the leading influence of the Ministry of Economy of Ukraine (manifested in the processing of reporting information, decision-making on confirmation of the latter and submission of information in the appropriate form to the Cabinet of Ministers of Ukraine), information communication in stages of processing input and output information. The implementation of the specified mechanism will significantly increase the reliability of sustainable development reporting, and therefore will contribute to obtaining more productive results in the process of implementing the Sustainable Development Strategy of Ukraine.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Kharchenko O. Components of public in the field of sustainable economic development. Global prosperity. 2021. Volume 1. Issue 3. Number 2. Pp. 140-151 (0,65 д. а.).

2. Kharchenko O. Development of the conceptual and category apparatus of sustainable economic development. East Journal of Security Studies. Volume 4, Issue 1 2019. ст 326-339. URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/81>

3. Харченко О.А. Формування інвестиційного середовища формування та реалізації публічної політики в сфері сталого економічного розвитку. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2020. № 20. С. 184-193 (0,6 д.а.).

4. Харченко О.А. Механізм верифікації звітності сталого розвитку. Держава та регіони. 2021. № 1 (71). С. 159-164 (0,5 д. а.).

5. Харченко О.А. Державне регулювання процедури оприлюднення інформації про сталий розвиток підприємств. Право та державне управління. 2021. №2. С. 285-294 (0,6 д. а.).

6. Самчик М.Ю. Харченко О.А. Механізми державної політики в сфері сталого економічного розвитку: [монографія]. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2021. 204 с. Особистий внесок автора: розроблено механізми формування та реалізації державної політики в сфері сталого економічного розвитку.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Харченко О.А. Понятійний апарат сталого економічного розвитку. Постконфліктна економіка: державно-управлінські аспекти та еколого-економічні проблеми: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 21-22 квітня 2017 року). Житомир: ЖДТУ, 2017. С. 162-163. (0,2 д. а.)

8. Харченко О.А., Козакевич І.В. Сучасні аспекти ефективності роботи державних службовців. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки. Житомир : «Житомирська політехніка», 2020. С. 289. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp->

content/uploads/2020/05/15.-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya.pdf (загальний обсяг 0,1 д. а., особисто автору належить 0,05 д. а.: досліджено ефективність роботи державних службовців).

9. Харченко О.А. Оцінка сталого економічного розвитку України. Вдосконалення економіки та фінансової системи на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 11 квітня 2020 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. 128 с. С. 125-127. (0,14 д.а.).